

MEHMET EMİN YURDAKUL'UN "TÜRKÇE ŞİİRLER"İNE BİR BAKIŞ

Mustafa KARABULUT*

Özet

Mehmet Emin Yurdakul, milliyetçi görüşleri savunduğu şiirleriyle Milli edebiyat akımının öncü şairleri arasında yer alır. Edebiyat yaşamına Servet-i Fünun döneminde başlamış olmasına rağmen ilk kitabı "Türkçe Şiirler" ile büyük bir ilgi görür. Aruz ölçüsünün ön planda olduğu dönemde, bu anlayışın dışında kalır, hece ölçüsünü kullanarak yazdığı şiirlerinde yalın bir dil kullanır. Türk edebiyatına halkın sesini getiren şair olarak nitelendirilir. Şiirlerinde Türkçülük akımını savunur ve bu husustaki düşüncelerini ifade eden dizeler kaleme alır. Mehmet Emin, şiirde biçim yönünden yenilikler yapar ve geleneksel Türk şiirinde çok kullanılan kalıpların yerine 4+4+4+3=15, 4+4+4+5=17, 4+4+4+7=19 gibi farklı kalıplar kullanır. Ayrıca, nazım birimi bakımından da değişiklik yapar ve dördük geleneğinin dışına çıkarak üçer, altışar, sekizer dizelik kıtalar kurar. Bunlardan başka, Batı'dan gelen sone biçiminde şiirler de yazar. Şiirlerinde genellikle milliyetçi ve toplumsal düşünce ve duyguları dile getirir. Onun şiirlerinde öğreticilik amacı ön planda görülür. Mehmet Emin Yurdakul, şiirlerindeki içerik ve yapı unsurlarındaki özellikleri bakımından Türk edebiyat tarihinde Milli edebiyat akımının oluşmasında önemli yere sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Emin Yurdakul, Türkçe Şiirler, Milli Edebiyat dönemi.

A VIEW OF TO MEHMET EMİN YURDAKUL'S "TÜRKÇE ŞİİRLER"

Abstract

Mehmet Emin Yurdakul, nationalistic views advocated by the leading poets of his poems are among the National Literature movement. Literary life in Servet-i Funun Despite starting the first book, "Turkish Poems" and sees a great interest. During the period of measure of prosody in the foreground, it is excluded from this approach, using the measure of syllables in a simple language in his poems. Turkish literature is regarded as a poet of the people who voice. Pan-Turkism, which express their own opinions on this subject in his poetry, and defends the flow of strings is written. Mehmet Emin, innovations in terms of poetry makes the format and the traditional patterns used in Turkish poetry, rather than too 4 +4 +4 +3 = 15, 4 +4 +4 +5 = 17, 4 +4 +4 +7 = 19 as the uses of different molds. In addition, make changes to the master unit and quarter in terms of tradition, out of every three, six, eight diesel fuel establishes the continents. In addition, she also writes poems in the form of the sonnet from the West. Nationalist and social thought and emotion in his poetry often expresses. The purpose trainer is in the forefront of his poems. Mehmet Emin Yurdakul, Turkish literature in terms of properties of components to the power of his poems on the content and structure formation of the National Literature movement has an important place.

Key Words: Mehmet Emin Yurdakul, Turkish Poems, the period of National Literature.

Giriş

* Yrd. Doç. Dr., Adiyaman Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, mkarabulut@posta.adiyaman.edu.tr

Tanzimat döneminde ortaya çıkan modern Türk edebiyatında sade dile yönelme anlayışı öncelikle Şinasi ile başlar. Sanatçı, nesirlerinde de şiirlerinde de halkın anlayabileceği Türkçe ile yazmayı gaye edinir. “Şinâsî, dil kültürü bakımından kendisini geleneğin içerisinde bulmuştur. Bu sebeple dille ilgili ilk eğitimini, klasik ananenin biçimlendirdiğini söyleyebiliriz. Dil, Tanzimatçıların müşterek problemidir. Tercümân-ı Ahvâl Mukaddimesi, Şinâsî'nin dilde varmak ve yapmak istediklerini göstermesi bakımından çok önemlidir. Dildeki saflaşma ve merkezileşme dileğine rağmen Şinâsî'nin şiir dili kendi içerisinde bir bütünlük arz etmez” (Özcan, 2006: 359). Yine aynı dönemde Ziya Paşa, Şiir ve İnşa adlı makalesinde, asıl şiirimizin halk şiirleri olduğunu ifade ettikten sonra, hece ölçüsünü savunur. Ahmet Mithat Efendi'nin eserlerini toplum için yazdığını da burada hatırlatmak gerekir. Özellikle Tanzimat'ın birinci dönem sanatçılarının savunduğu sade dil ve hece ölçüsü, Tanzimat'ın ikinci döneminde ve Servet-i Fünun edebiyatında yerini ağır dil ve aruz ölçüsüne bırakır.

Tanzimat döneminde tam anlamıyla uygulanamayıp fikrîsel bağlamda kalan sade dil ve hece ölçüsüyle şiir yazma isteği, Mehmet Emin'de karşılığını bulur. “Tanzimat'ta ortaya konulan, halk için ve onun diliyle yazma ilkesini yeniden canlandıran, halk içinden yetişmiş bir şair olan Mehmet Emin Yurdakul'dur” (Gülendam, 2011: 130). Bu bakımdan Yurdakul'un edebiyat tarihimizde önemli bir yeri vardır. Çünkü, Servet-i Fünun edebiyatının zirvede olduğu bir dönemde hece ölçüsüyle ve sade dille yazdığı şiirlerle tutunmak ve ses getirmek kolay değildir.

Bu yazımızda amacımız, Mehmet Emin'in sadece Türkçe Şiirler adlı eserindeki şiirleri incelemek olduğundan, şairin diğer şiirlerine yer vermedik.

1. Mehmet Emin Yurdakul'a Dair

Mehmet Emin Yurdakul (13 Mayıs 1869 – 14 Ocak 1944), *Millî edebiyat*¹ akımının en önemli sanatçılarından. Rüsumat Evrak Müdürlüğü'nde görevli olduğu sıralarda, 1898'de yayımladığı *Türkçe Şiirler* adlı eseri, Türk edebiyatının temel taşlarından biridir. Servet-i Fünun edebî topluluğunun zirvede olduğu, aruz vezniyle ve Osmanlıca ile yazmanın hakim olduğu bir dönemde yayımlanmasına rağmen, toplum için sanat anlayışıyla, hece vezniyle ve sade dille yazılan şiirlerden oluşan eser, dönemini ve kendisinden sonraki sanatçılara yol gösterici olur. Buna en güzel örnek “*Beş Hececiler*”dir.

Sanatçının sanatında ve fikir dünyasında ailesinin önemi büyüktür. Mehmet Emin daha çocukluğunda Battal Gazi ve Kerem ile Aslı gibi halk kültürü zevkiyle tanışır. Sonra, Namık Kemal'in Evrak-ı Perişan'ını okur. Mehmet Emin bu dönemi şöyle anlatır: “Çatımız ak günler gördüğü gibi kara günler de gördü. Halkın ıstırapını bu çatının altında duydum. Bu çatının altında anamın halk ninnileriyle büyüdüğüm gibi, bu çatının altında halk öğütleriyle yetiştim. Bu çatının altında anladım ki halk kendi hayatını, kendi ruhunu, kendi aşkını, kendi ıstıraplarını kendi diliyle anlatacak kitaplara muhtaçtır. Benim babam denizin çocuğu, fırtınanın evladıydı. Rüzgâr, dalga ile

¹ Edebiyat hakkında “millî” tabirinin şuurlu bir şekilde kullanılması, zannedirim 1908 Meşrutiyet hareketinden sonra başlıyor. 1911'de, Selânik'te Ali Canip, Ömer Seyfettin ve Ziya Gökalp'in “Genç Kalemler” dergisindeki faaliyetleriyle “millî” sıfatının âdeta bir benzini alevî gibi basın hayatımızı sardığı görülür. Gerçekten de bu tarihten sonra Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar birçok kitapların isimlerinin hemen altına “millî roman, “millî hikâye, “millî tiyatro” gibi alt başlıklara rastlanır. (Orhan Okay, Sanat ve Edebiyat Yazıları, Dergah Yayınları, İstanbul, 1990, s.41).

dinamik kıvılcımını o koydu. Çocukluk çağından gençlik çağına bu yoldan geçtim" (Tevetoğlu 1988: 6). Mehmet Emin'in hayat tecrübesinin daha sonra yazacağı şiirlerine yansımaları kaçınılmaz olacaktır.

Mehmet Emin'in sanatına ve fikir hayatına olduğu kadar şahsiyetine de etki eden faktörlerden biri de Şeyh Cemaleddin Afgani'dir. Mehmet Emin, Rüşumat Evrak Müdürlüğü'nde görev yaparken, Afgani'nin sohbetlerine katılır. Bu toplantılarda Müslümanların milli şuurunu güçlendirmeleri gerektiği anlatılır. "Mehmet Emin, Şeyh'i kendine bir yol gösterici, bir kılavuz bilir" (Banarlı 1976: 1084). Milli Şair bu hususta şöyle der: "Beni o yağurmuştur. Eğer ruhların ebediyet ve lâyemutiyeti (ölmezliği) varsa derim ki o, etlerini, kemiklerini Maçka Mezarlığı'nın topraklarına bırakmış ise, ruhunu da bana yâdigâr etmiştir: Cemâleddin'in ruhu bende yaşıyor" (Tevetoğlu 1988: 12). Afgani'nin özellikle onun fedakarlık, sözünde durmak, ölümden korkmamak, kalp kuvveti, Müslümanların esaretten kurtularak hürriyetlerine kavuşması ve yükseltilmesi vb. fikirlerinden oldukça etkilenen Mehmet Emin, bunları duygu ve fikir dünyasına nakşeder. "Milli Şair, Şeyh'in öğütlerini, özellikle Türk milletine uygulayarak, milletin dil ve edebiyat ihtiyacını, hürriyetsizliğini, medeniyetçe geri kalmışlığını düşünür ve bunların sağlanması, düzeltilmesi yolunda fedâkârlıkla çalışmayı kurardı" (Tevetoğlu 1988: 12).

Mehmet Emin, 1897-1898 Türk Yunan Harbi dolayısıyla yazdığı *Anadolu'dan Bir Ses -yahud- Cenge Giderken* adlı şiiri, Asır gazetesinde yayımlanır ve büyük ilgi görür. Şair, daha sonra *Türkçe Şiirler* adlı eserini yazar. "Dört formdan oluşan Türkçe Şiirler'in dış kapağı Ressam Zonaro tarafından süslenmiştir. (Özsarı 1996: 24). Afgani'nin sohbetlerine katıldığı dönemde bu eserini yazmaya başlayan Mehmet Emin, bu kitaptaki şiirlerden *Kur'ân-ı Kerim* adlı şiiri, Şeyh'ten aldığı ilhamlarla yazar. "Mehmet Emin, daha önce yayımlanmış Cenge Giderken şiirini üstadı Cemâleddin'e okuyunca, Şeyh müridini: İşte asıl sizin edebiyatınız budur! Diye çok alkışlamış ve onu bu yolda yazmaya teşvik etmiştir" (Tevetoğlu 1988: 12). Milli Şair, bu teşviklerden de olacak, edebiyatımızda yeni bir şiir anlayışı geliştirmeyi başarır.

Tevfik Fikret, Mehmet Emin'in bu tarz şiirlerini beğeniyle karşılar ve 7 Nisan 1901 ve 21 Ocak 1903 tarihlerinde yazdığı mektuplarda *Milli Şair*'i takdir eder: ...Servet-i Fünûn'un bu haftaki sayısı (Kesildi mi Ellerin?) başlıklı pek beğenilen yeni bir şiirle süslenmiş olarak çıktı. Bu nefis şiir için sevgili ellerinden tekrar tekrar öperim. Şiiriniz bu eserde bence gaye-i hayâl olan bir te'sir mertebesine çıkmış. Yayımlanması Servet-i Fünûn'dan çekilmiş olduğum bir zamana rastlamasaydı, gazete adına da teşekkürlerimi arz ederdim... Şimdi yalnız edebiyat nâmına bu cidden nefis eserlerin birbiri ardından devâmını eylerim." (Tevetoğlu 1988: 16).

Rıza Tevfik, Mehmet Emin'in şiirlerini Türklüğün duygu dünyası ve fikir yapısına uygunluğundan dolayı her fırsatta över. Rıza Tevfik, bu tavrından dolayı Servet-i Fünun şairlerinden Ömer Naci Bey'in hücumuna uğrar. İki sanatçı arasında iki ay boyunca Çocuk Bahçesi adlı mecmuada tartışmalar sürer. Ömer Naci Bey, *Evdân-ı Şi'riyemize Dâir* başlıklı yazısında hece vezninin yetersiz olduğundan bahseder. Bir süre sonra Hüseyin Cahit de bu tartışmalara katılmış, hatta bu iki sanatçıyı alaya alır. Mehmet Emin, bu süre içinde tartışmaların dışında kalarak şiirlerini aynı dergide yayınlamaya devam eder. Mehmet Emin'in bu yeni tarz şiirleri genelde takdirle karşılanmasına rağmen, Servet-i Fünun edebiyatının gençler üzerindeki etkisi, genç şairlerin Milli Şair'in açtığı bu yola yönelimlerini geciktirdi. Ancak yavaş yavaş hece ölçüsüyle ve sade dille şiirler yazılmaya başlanır. Enis Behiç, Orhan Seyfi, Yusuf Ziya gibi şairlerin milli konulara yer verdiği görülür.

2. Mehmet Emin Yurdakul'un "Türkçe Şiirler"ine Bir Bakış

Mehmet Emin Yurdakul, şiirlerinde² Türk milletinin sözcüsü gibi davranır. Onun şiir hayatına başladığı *Türkçe Şiirler*³ adlı kitabının ilk şiiri *Biz Nasıl Şiir İsterizdir*. "Biz Nasıl Şiir İsteriz?", o zamana kadarki şiir anlayışına bir tepkinin şiiridir. Bu, Mehmet Emin'in şiir anlayışını ortaya koyan en önemli şiirlerden biridir.

*"Köroğlu" ne? Anadolu dağlarında görünen,
Hep evleri, yapıları çamurlara bürünen,
Köycüklerde, rençberlerin yurtlarında okunur:*

*Bir kitap ki ya bir yetim keçisini çaldırtır,
Ya bir çiftçi çocuğunu ıssız dağa kaldırtır,
Öyle şeyler belletir ki akıllara dokunur."* (s.29)

Yurdakul şiire, "Köroğlu" ne? Anadolu dağlarında görünen" dizesiyle başlıyor. Şair, sadece eşkıyalık hikayelerin/destanların bize halk şiiri olarak verilmesi anlayışına karşıdır. Ona göre bu tip hikayeler gerçek Türk şiirini temsil edemez. Mehmet Emin, sadece bu tarz şiirlere değil, aynı zamanda halktan kopuk, bireysel izleklerle kurulu Servet-i Fünûn şiirine de karşıdır. "Bu bakımdan Mehmet Emin üstü kapalı olarak öyle bir şiiri istemediğini hem kendisi hem de milleti adına yüksek sesle dile getirmektedir." (Kolcu 2008: 30)

*"Bir şiir ki şehitlerin al kanyıyla yazılmış;
Bir kılıç ki kitabının alt yanına asılmış;
Bir altından heykeldir ki bir odaya konulmuş."* (s.29)

Mehmet Emin, şehitlerin al kanyıyla yazılmamış bir şiirin, duvara asılmış bir kılıç veya odaya konulmuş altından bir heykel gibi işlevi dışında süs eşyası olacağını ifade eder.

*"Biz o şiiri isteriz ki çifte giden babalar,
Ekin biçen genç kızlarla, odun kesen analar,
Yanık sesin dinlerlerken gözyaşların silsinler.*

Başlarını açık, beyaz sînesine koysunlar;

² Mehmet Emin'in şiir ve şair üzerine görüşleri, İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun "Mehmed Emin Yurdakul ile Konuştum", Yeni Adam, No: 452, 26.08.1943; Ruşen Eşref Ünaydın'ın Diyorlar ki, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 1985. ve Adile Ayda, Bir Demet Edebiyat, Türkiye İş Bankası, 1998. adlı yazı ve kitaplarda bulunabilir. (Bedri Aydoğan, Mehmet Emin Yurdakul'un Çocuk Şiirleri, Ç.Ü., Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 19, Sayı 2, 2010., s.120).

³ Mehmet Emin Yurdakul, Türkçe Şiirler (Hazırlayanlar: Dr. Hasan Kolcu – Fatih Kıran), Çağrı Yayınları, İstanbul, 2007. (Alıntı şiirler eserin bu baskısına aittir.)

Yüreğinin, özleriçün çarpındığın duysunlar;

Bu çarpıntı, bu ses nedir? Neler diyor? Bilsinler." (s.30)

Ülkenin içinde bulunduğu sıkıntılı durumu milletiyle yaşayan, çekilen acıları yüreğinde hissedenden Milli Şair, bu şiirde asıl şiirin nasıl olması gerektiğini dile getirir. Mehmet Emin'in istediği şiir, şehitlerin al kanyla yazılmalı, Türk milletinin sesi olmalıdır. Bu şiirde, köylerinde çamur içinde yaşayan Anadolu insanı, çifte giden babalar, ekin biçen genç kızlar ve odun kesen analar olmalıdır. Görüldüğü gibi, Mehmet Emin'in şiirde sosyal faydayı ön planda tutar.

Mehmet Emin'in bu şiiri, şiir sanatı açısından çok güçlü değildir. Gerek uyak, gerekse ahenk oluşturmada kusurların olduğu görülür. Bu hususu açıklığa kavuşturabilmek için şu dizeleri örnek olarak verebiliriz. Görülmektedir ki, uyak yapımında özen gösterilmemiştir.

... *koysunlar*

... *duysunlar*

... *Bilsinler*

Burada da görüldüğü üzere Mehmet Emin'in birçok şiirinde yapı bakımından aksamalar olmasına rağmen, onun şiirleri içerik bakımından zengindir.

Türkçe Şiirlerin ikinci şiiri *Anadolu'dan Bir Ses yâhud Cenge Giderkendir*. Bu şiirin ilk dizesinde Türk sözcüğünü kullanması, Türk şiirinde yeni bir anlayışın göstergesidir. Çünkü, Türk şiirinde milliyetçilik/Türkçülük kavramını ilk defa bu kadar belirgin olarak görürüz. "Genç Mehmet Emin'den önce, Türkçü olmamakla beraber milli duyguları güçlü bir şair olan Muallim Naci, Ertuğrul Bey Gazi adlı manzumesindeki , *Ben ki bir Türk'üm unutmam Caber'i* mısraında *Türk* kelimesini kullanmıştı; ancak onunki devamı gelmeyen, geliştirilememiş bir değinme olarak kalmıştır" (Gülendam, 2011: 131). Milli edebiyat döneminde Türkçülük akımının etkisi büyüktür. "Edebiyat eserlerinin

"Ben bir Türk'üm; dinim, cinsim uludur;

Sinem, özüm ateş ile doludur,

İnsan olan vatanının kuludur.

Türk evladı evde durmaz giderim!" (s.31).

Mehmet Emin Yurdakul, "*Anadolu'dan Bir Ses yahut Cenge Giderken*" adlı şiirini, 1897'de Türk-Yunan Savaşı üzerine yazar. Bu şiir, Selanik'te Asır gazetesinde yayımlanır ve büyük ilgi görür. Şair, vatan için milletimizin yapması gereken fedakarlığı dile getirir ve milli bilinci uyandırma amacını güder. Türkçülük akımının etkisinin yoğun olarak görüldüğü bu şiirde, Türk evladının vatanının kulu olduğu ve ne pahasına olursa olsun onu koruması gerektiği vurgulanıyor. Mehmet Emin, bu şiirinde de milli şuur ve heyecanı ön plana alır. Döneminin ülke şartları onu bu tarz şiir yazmaya zorlar adeta. "Dönemin kozmopolit aydınlarına Ben Bir Türküm diye seslenen Milli Şair, yüzyıllarca ilgisizlikten bir köşeye çekilmiş olan sessiz çoğunluğun gür bir sedası oluyordu" (Özsarı, 1996: 92).

“Muhammed’in kitabını kaldırtmam;

Osmanlı’nın bayrağını aldirtmam;

Düşmanımı vatanıma saldırtmam.

Tanrı evi viran olmaz, giderim!” (s.31)

Türk milletinin var olma mücadelesinde kayıtsız kalmayan Milli Şair, vatan ve din izleğini Türk’ün karakteriyle beraber işler. “O, Osmanlı-Yunan Savaşı’nda olduğu gibi, Türk’ün ölüm-kalım savaşında da emperyalistlere karşı şuurlu bir mücadele örneği vermiş; yurdu bir uçtan bir uca dolaşarak, halkın Milli Mücadele’ye katılmasına yardımcı olmuştur. Daha sonraki günlerde onu, Cumhuriyet’in kabulü üzerine Atatürk’ün çevresinde görürüz. Samimi bir eda ve halk Türkçesi ile Türk milletinin hislerini dile getirdiği için, bütün Türk illerinde büyük bir ilgi ile karşılanmış; kendisine Türk Şairi unvanı verilmiştir” (Gülendam, 2011: 131). İşte onun Türk evladı evde durmaz giderim dizesi, onlarca sayfada anlatılabilecek Türk’ün önemli bir özelliğini etkili biçimde ifade eder.

“Bu topraklar ecdadımın ocağı;

Evim, köyüm hep bu yerin bucağı;

İşte vatan, işte Tanrı kucağı!

Ata yurdun, evlat bozmaz, giderim!

Tanrım şahit, duracağıım sözümde;

Milletimin sevgileri özümde;

Vatanımdan başka şey yok gözümde.

Yâr yatağın düşman almaz, giderim!

Ak gömlekle gözyaşımı silerim;

Kara taşla bıçağımı bilerim;

Vatanımçin yücelikler dilerim.

Bu dünyada kimse kalmaz, giderim!” (s.31)

Bu şiirde daha sonra ise dini, milli ve tarihi göndermeler yapılıyor. Şair, Hz. Muhammed ve Kur’an-Kerim’den söz ederek, milli unsurlara İslami değerleri de ilave eder. Böylece şiir daha sağlam bir içerik dünyasına kavuşur. Çünkü, ecdadımızın ocağı olan bu topraklar için Tanrı eviyle, yani camilerle bir bütünlük oluşturur. “Mehmet Emin, Anadolu’dan Bir Ses manzumesinde yiğit bir Mehmetçik’i kendi dili ile konuştururken, yüzyıllardan beri unutulmuş, ezilmiş, hakir görülmüş bir sosyal tabakayı –hatta o devirde kozmopolit Osmanlı devletinin hâlâ ayakta bulunduğu düşünülürse- bir irkin ruhunu dile getiriyordu” (Kaplan, 1994: 169).

Bu şiir, yapı bakımından bu şiirin dördlüklerle, 4+4+3 duraklı 11'li hece ölçüsüyle ve yalın bir dille yazılmıştır. Şair, bu şiiri (aaab-cccb-dddb...) uyak şemasıyla yazmıştır. Ancak bu şiire de yapı bakımından çok özen gösterilmemiştir. Yurdakul, *Türkçe Şiirlerde* yer alan diğer şiirlerde olduğu gibi bu şiirde de halkın konuşma dilini ve hece ölçüsünü esas almıştır. "Ona Türk Şairi denmesinin nedenlerinden biri de, ilk kez bu denli sade bir Türkçeyle, yani kendi öz diliyle yazmasıdır. Yine ulusal ölçü heceyi çağdaş bir şair olarak bilinçle, her zaman kullanmak amacıyla yola çıkan ilk kişi olmasının da bunda payı vardır" (Aydoğan, 2010: 121).

Türkçe Şiirlerin üçüncü şiiri *Yunan Sınırını Geçerkendir*. Burada, Türklük bilinci, milli duygular, din ve vatan izlekleri öne çıkarılır:

"En güzel yüz bize çirkin; biz severiz Türk yüzü

En iyi öz bize fenâ; biz isteriz Türk özü.

Milletimiz alkışlar; anıldıkça Türk sözü.

Biz Türkler'iz; biz, bu kanla, biz bu adla yaşarız!" (s.33).

Şaire göre, Türk milleti özü, sözü ve kanıyla bir bütün oluşturur. Şiirde, Türk milletinin bir bütün halinde düşünüldüğünü görmekteyiz. Çünkü, Türklere Türklere başka kimsenin yarar getirmeyeceği düşüncesi söz konusudur. Dönemin siyasi yapısı dikkate alındığında, şairin haklı olduğu görülecektir.

"O ninnidir: Yine bugün bize söyler Söğüd'ü.

O dillerdir: Yine bugün bize verir öğüdü.

Milletimiz çocuk idi; bu seslerle büyüdü.

Biz Türkler'iz; düşmanlara yalın kılıç koşarız!

Hangi Türk'tür gerdene urgan, kement urdurur?

Hangi Türk'tür mescidine çanlı kule kurdurur?

Milletimiz köle olmaz; böyle günde kim durur?

Biz Türkler'iz; (Kızılırmak) olur böyle taşarız!"(s.33).

Şair, üç dördlükten oluşan bu şiirinde Türk milletinin karakter yapısını dile getirir. Burada, Türklerin bağımsızlıklarına düşkün oluşu belirgin izlettir. Türk milletinin tarih boyunca köle yapılamadığı, bundan sonra da esir yaşayamayacağı ifade edilir.

Türkçe Şiirlerin dördüncü şiiri *Tırhala Kal'ası'na Bayrak Diktikten Sonradır*. Bu şiirde kahraman yiğit Türk askeri anlatılır. Şair, Tırhala⁴ Kalesi'nin bir zamanlar Türklerin olduğunu dile getirir.

"Eskilerin bu yerlerdi, bu illerdi durağı,

⁴ Bugün Yunanistan topraklarında bulunan Tırhala, Rumeli'de çok önemli bir Türk nüfus barındıran bir sancak merkezi idi. Kaynak: <http://www.balkanlar.net/forum/index> (16.11.2011).

*İşte bugün yine yaktık; eski, sönük çerağı,
Bu kal'aya biz de diktik ulu devlet bayrağı.
Koçyiğitler! Atina'da haydin bir su içelim! (s.35).*

Üç dörtlükten oluşan bu şiirde şair her dörtlüğün sonunda Türk askeri için *koç yiğitler* ifadesini kullanır. Son dörtlükte *Yüreklerle şehid kabrin kazdırana ne mutlu* dizesi ile şehitlik izleğini ele alır:

*"Târihlere yiğit adın yazdırana ne mutlu!
Yüreklerle şehid kabrin kazdırana ne mutlu!
Bu devletin büyüklüğün artırana ne mutlu!
Koç yiğitler! Ün alalım, serimizden geçelim!" (s.35).*

Şehîd yâhud Osman'ın Yüreği adlı şiirde şehadet ve vatan sevgisi temaları dile getirilir. Dört bentten meydana gelen bu şiir içerik yönünden zengindir.

*"Ey güzel köy! Viran olma, sakın şu genç yaşında;
Dağlarında tâze otlar, penbe güller biterken.
Ey çobanlar! Beni anın, coşkun sular başında;
Yaprakların arasında yavru bir kuş öterken.*

Şair, şiirin son kısmında vatana seslenir:

*"Ey Türk ili, ey vatan! Sen her bir yerden ulu'sun!
Eski, yeni, tatlı, yanık sesler ile dolusun!
Sevgi, gençlik, istek, sağlık fedâ olsun yolunda" (s.37).*

...

Hülya Argunşah, Mehmet Emin'den *milli şiirin erken ses*⁵ diye bahseder. "1898 (1316) tarihli Türkçe Şiirler'de yer alan şiirleriyle hece vezinli ve sade Türkçe ile yazılmış şiirin öncülüğünü yapan Mehmet Emin de Gökalgı gibi şiiri bir hedef olarak görmemiş, halkının acılarını, sıkıntılarını, dertlerini şiirle anlatmak yolunu seçmiştir" (2009: 219). Bu bakımdan *Türkçe Şiirler* adlı eserde, Türk toplumunun o dönemdeki trajik durumu da irdelenir.

Yetim Çocuk yâhud Ahmed'in Kaygusu, adlı şiirde on yaşındaki bir köylü çocuğu olan Ahmet'in, babasının savaştan dönmesini beklediği anlatılır. Bu yoksul ve yetim çocuk, aslında vatani simgesidir. Mehmet Emin, bu şiirde yoksulluk ve merhamet duygusunu öne çıkarmaktadır ve bu yönüyle Mehmet Akif'e benzer.

*"On yaşında boynu bükük, bağı yanık bir çocuk,
Üstü başı eski püskü, yalın ayak yavrucağ.*

⁵ Hülya Argunşah, Milli Edebiyat, Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı (Editör: Ramazan Korkmaz), Grafiker Yayınları, Ankara, 2009, s.219.

Gözlerini yola dikmiş; birisini bekliyor" (s.39).

...

Âh Analık yâhud Zeyneb'in Duâsı, sosyal dayanışma izleğini ön plana çıkarır. Şair, *Ey kardeşler!... Ses gelmiyor; Âh kimseden ümid yok* (s.42) dizesinde çaresizlik ve sosyal yarayı ifade etmektedir. Şiirin son bölümünde trajik durum en üst düzeye çıkar:

"Şu insanlar acımak ne bilmeyecek iseler,

Yetimlerin gözyaşların silmeyecek iseler,

Kes neslimi, bu toprağa bizden evlat getirme!" (s.42).

Şiirde, kocası şehit olan Zeynep çocuklar için yardımı düşünür, ama yardım bulamaz. Yoksulluk ve kimsesizliğin pençesindeki çocuklar -dolayısıyla Türk halkı- bir de zorlu kış mevsimiyle mücadele etmektedir.

Kur'an-ı Kerim adlı şiirde Mehmet Emin, Kur'an-ı Kerim'in insana her şeyi öğrettiğini, düşünmeyi ve inanmayı emrettiğini dile getirir. *"Bu kitâbdır: Her insana için dışın öğreten; / Gökte,yerde, tende, canda bir Yaradan sezdiren"* (s.44) dizeleriyle başlayan şiirin ilk dördünlüğündeki geriye kalan iki dize okunamamıştır ve bu kısımlar yerine sıra noktalar konulmuştur. Şair, Kur'an-ı Kerim'i övgüyle anlatmaya devam eder:

"Bu kitâbdır: Akıllara her bir şeyi sorduran;

'Düşün sonra inan!' Diyen, doğru yollar gösteren" (s.44).

19. Yüzyılın sonlarına gelindiğinde, Türklerin maruz kaldığı sıkıntılar had safhaya ulaşır. İç ve dış düşmanlar tarafından tehdit altında olan Osmanlı, çıkış için çareler arar. İşte, bu arayışlardan biri de Türkçülük akımıdır. "Nitekim edebiyat tarihimizde Milli edebiyat adıyla anılan dönemde vücuda getirilen edebiyat eserlerinin büyük bir bölümü, Türkçülük akımının savunduğu düşüncelerin edebiyat eserleri vasıtasıyla birer anlatımıdır" (Duymaz, 2008: 14).

Türkçe Şiirler'in son şiiri ise, *Güzellik ve İyilik Karşısında* adındadır. Mehmet Emin, içinde bulunulan karamsar ve trajik durumun karşısında bir umut ışığı arar. Şair, bunu kendisi için değil, milleti için yapar. Çünkü o, milletin sözcüsü olma görevinde olduğunu her fırsatta ifade eder. Dönemin siyasi ve sosyal yapısı dikkate alındığında, bu şiirin bir arayış şiiri olduğu görülür.

"Ey güzellik, ey dağların, güneşlerin şiiri!

Senin için dolaşırım, tepeleri, belleri.

İsterim ki bana her şey yol versin;

Seni her yer gizlemeyip göstereyim" (s.45).

...

"Ey iyilik, ey dünyanın, insanlığın ümidi!

Seni herkes bir parçacık dinleseydi, görseydi;

*Âh o vakit bu kaygular kalkardı;
Gözyaşları sevinç için akardı.
Bahtı kara şiirim,
Her yuvadan başka sesler duyardı;
Kendisini en bahtiyâr sayardı.
Ey iyi ses nerdesin? “ (s.46).*

Mehmet Emin, yukarıdaki *Türkçe Şiirlerinin* hepsinde halkın anlayabileceği bir dil kullanır. Şair, dizelerinde sadece konu ve tema olarak halka yaklaşmaz, aynı zamanda dil, üslup ve şekil bakımından da halkın edebiyatına yaklaşır. Onun bu şiir kitabındaki şiirlerinde kullandığı hece ölçüsüne bakmakta yarar vardır:

Biz Nasıl Şiir İsteriz: 4+4+4+3 duraklı, 15 heceli.

Anadolu 'dan Bir Ses yahut Cenge Giderken: 4+4+3 duraklı, 11 heceli.

Yunan Sınırını Geçerken: 4+4+4+3 duraklı, 15 heceli.

Tırhala Kal'asına Bayrak Diktikten Sonra: 4+4+4+3 duraklı, 15 heceli.

Şehid yâhud Osman'ın Yüreği: 4+4+4+3 duraklı, 15 heceli.

Yetim Çocuk yâhud Ahmed'in Kaygusu: 4+4+4+3 duraklı, 15 heceli.

Ah Analık yâhud Zeyneb' in Duası: 4+4+4+3 duraklı, 15 heceli.

Kur'an-ı Kerim: 4+4+4+3 duraklı, 15 heceli.

Güzellik ve İyilik Karşısında: 4+3: 7, 4+4+3: 11 ve 4+4+4+3 duraklı, 15 heceli.

Sonuç

Milli edebiyat dönemi Türk şiirinin önemli isimlerinden olan Mehmet Emin Yurdakul, 1898'de yayımlanan *Türkçe Şiirler* adlı eseriyle Türk edebiyatında haklı bir yer edinir. Kalemimi halkın yararına kullanan şair, sade dille ve hâce ölçüsüyle yazdığı şiirlerinde daima *milli şuur* izlekli bir yol çizer. Onun bu eserinde yer alan *Anadolu'dan Bir Ses -yahud- Cenge Giderken ve Biz Nasıl Şiir İsteriz?* adlı şiirleri, şairin poetikası oluşturan en önemli eserlerindedir. Yurdakul, *Türkçe Şiirler* adlı kitabında -diğer şiir kitaplarında da olduğu gibi- vatan, din, Türklük bilinci vb. izlekleri işler. O, daima Türk milletini her hususta yüceltir, milletimizin öz güven kazanmasını için teşvik edici olur. Bu bakımdan Mehmet Emin'in şiirleri dilinin sadeliği ve muhtevasının zenginliği bakımından Türk edebiyat tarihinde önemli yere sahiptir. Mehmet Emin'in dizelerinde görülen teknik hatalar, şiirlerinin estetik değerinin azalmasına yol açar. Ancak bu kusurlara rağmen onun şiirleri amacına ulaşarak tarihi görevini yerine getirir ve Türk milletindeki milli bilincin uyanmasında katlı sağlar.

Kaynaklar

- Argunşah, H. (2009). Milli Edebiyat, *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı* (Editör: Ramazan Korkmaz), Ankara: Grafiker Yayınları.
- Aydoğan, B. (2010). Mehmet Emin Yurdakul'un Çocuk Şiirleri, Ç.Ü., Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 19, Sayı 2, ss.120-146.
- Banarlı, N. Sami (1976). Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, Cilt 2, İstanbul: MEB Yayınları.
- Duymaz, R. (2008). Türk Edebiyatı Tarihinde Milli Edebiyat Dönemi (1911-1923), İstanbul: 3F Yayınları.
- Gülendam, R. (2011). Tanzimat'tan Bugüne Yeni Türk Edebiyatı - Şiir Çözümlemeleri, İstanbul: Kesit Yayınları.
- Kaplan, M. (1994). Şiir Tahlilleri 1, İstanbul: Dergah Yayınları.
- Kolcu, A. İhsan (2008). Milli Edebiyat - I - Şiir, Erzurum: Salkımsöğüt Yayınları.
- Okay, O. (1990). Sanat ve Edebiyat Yazıları, İstanbul: Dergah Yayınları.
- Özcan, T. (2006). Şinasi'nin Şiirinde Dil ve Üslûp, Türk Dili, Sayı 658, ss.359-367.
- Özsarı, M. (1996). Mehmet Emin Yurdakul (Şiir Anlayışı ve Şiirlerinde Milli Değerler), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir.
- Tevetoğlu, F. (1988). Mehmet Emin Yurdakul, Ankara: KTB Yayınları.
- Yurdakul, M. Emin (2007). Türkçe Şiirler (Hazırlayanlar: Dr. Hasan Kolcu – Fatih Kıran), İstanbul: Çağrı Yayınları.